समावेशीकरणको दिशामा एउटा फड्को :
गोरखापत्रद्वारा प्रकाशित माभ्री भाषा पृष्ठ
•
२०६६ असार २७ गते शनिबार

नयाँ नेपाल

गोरखापत्र

माभ्रीकाई पानी उप्रानकर अग्राधिकार देऊ ।

माभ्री बस्तिनाई क्याम्पस र स्कुल खोलिकै मात्रै माभ्रीलत शिक्षित बोईहकत बाज्जिन शकुन्तला माभ्रीन् माभ्रीकाई पढ्नार बातावरण सिर्जना गरै पर्नार बाइछई । माभ्री बालबालिकालत दैलोकर स्कुल छाडिकै माछा मरै लदिदिसौंने घाईनार गर्लाई बतार्इतिन होईनिन् । जनचेतना बाढार्ई सरकारिन् कार्यक्रम आनई पर्नार बाँच्छै । कार्यक्रमनाइ उपस्थित सभासदकाई जोलकर छेउछाउनाइ सिमित माभ्रीकर आवाजलाई संविधानसभा सम्म पुराईकर लागिन पनि होइनिन् आग्रह गर्लाँ रैली । आर्को माभ्री टीटा दिलबहादुर माभ्रीनिन् चाई माभ्रीलत् माछा मरै मात्र नहकिकै सत्ता चालाई पनि सछेम हक्लाई आछत् बाजिकै बाल्ली । होइनिन् अवसरकर अभावनाई मात्रै माभ्रीलत पछाडी बसै बाँध्ये हक्ल जिकिर गर्लाँ ।

माभ्रीको प्रतिनिधित्व गर्तिन ज्ञानबहादुर माझन लदिबाटेन सरकारिन गर्नार आम्दानीकर हिस्सा माभ्रीकर लागीन छुट्याई माग गर्लाँ । नेपाल पत्रकार महासंघ, ग्रामिन बेटी सिर्जनसिल परिवार लगाएत बिभिन्न पाँचुटो सस्थानिन् बिभिन्न विहिबार सँचिबाकर भीमटारनाई आयोजना गर्ल कार्यक्रमनाई माभ्रीलत जाल खेलाई जार्इतिन सुन्चार बगरनाई गिटी कुट्नार मेसिन थर्ल हुनाले लदीबाईने आश्रीत माभ्रीकर पेसा संकटनाई पर्ल बताईली ।

सिन्धुपाल्चोक,२९ जेठ सिमानाकृत आदीबासि जनजाती माभ्रीकिन पानी उप्रानकर अधिकार आफिकाई हकई पर्नार माग गर्लाछ्न् । पहिला देखिने पानी सगिन आफ्ने अस्तित्व जोडिल हुनाले पानी उप्रान माभ्रीकराको अग्राधिकार हकईपर्नार माग होल्कीन गर्लाइ हो ।

निमाण सामाग्रीकर कारण माभ्रीकराको जनजिवन संकटनाई पर्ल हुनाले उहबाटेन हक्नार आम्दानी माभ्री जातीकर उत्थानकर लागी स्वर्च गरई पर्नार माग पर्नि होईनिन गर्लाँ । होईनिन अपान र उपभोगनाई आदिबासी जनजाति माभ्रीकिन कुनै प्रकारकर भेदभाव गरै वैपाइनार ।

जिल्लाकरे पहिलो माभ्री मास्टर बल बहादुर माभ्रीन् सीमान्तकृतकर अधिकार कागजनाई मात्रे नहकिकै बेबाहारनाइ लागू गर्नार बातावरण सिर्जना गरै राजनीतिक दलसगिन आग्रह गर्ल रहिल ।

समाबेसी संबिधानकर लागिन माभ्री समुदायकर आवाज नामक अन्तर संवाद कार्यक्रम बाँज्नाराई जम्माई माभ्रीकराको एउटे मात्र माग रेल्याक र पानी, जङ्गल र जमिननाई माभ्रीकराको स्वामित्व कायम हकै पर्नार आछ ।

बढकार्यक्रमनाइ सभासद भोट्निन् माभ्रीकराको आवाजलाई संविधान सभासम्म पुराइनार प्रतिबद्धता प्रकट गर्ल । होइनिन अधिकार पाई आन्दोलन नई गरै पर्नार परिपाटीकर अन्त्य हकै पर्नार धरणा धर्तिन अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धिनाइ उल्लेख गर्ल अधिकार जनजातिकिन उपभोग गरै सक्नार बातावरण बानाई देई पर्नार बाताईल ।

ध्यान देईपर्नार र जोड देई पर्नार निति सम्बन्धि केहि कुरो

– युवराज पुरी

ध्यान देइ पर्नार र जोड देई पर्नार निति प्रधान विषय र गौण विषय छुट्याइनार निति हो । हेइ आधार र उपरी संरचना संगिन सम्बन्धित निति पनि हो । जोड देई पर्नार बल्ल कुनै निति, योजना कार्यक्रम वा विचारलाई मजसिन आत्मसात गर्नार दृढतापूर्वक लागू गर्नार बल्ल हो । जोड देइकर अर्थ हो फोकस देइ हाइलाइट गरै अथवा कार्यसुचिकर पहिलो र मुख्य विषय बानाइ हो । इन्खाय गरिकै ध्यान देइ पर्नार बल्ल कुन्नु निति, योजना कार्यक्रम आदीलाई निरन्तर अवलम्बन गरै , उहलाई चटक्क बोइछाडै , अर्थात कुन्नु विषय वस्तुलाई आर्ने कार्यसुचिकर प्राथमिकता र मुख्य विषय वस्तु बोइबानाइतिन् पनि दोस्रो र सहायक विषय भने बानाइके लागू गरि ने गरी धरै पर्नार वा लागू गर्नार र गराइनार कुरोनाइ रुयाल गरै जोड दिनार र ध्यान दिनार विषय वा पथकर माझनाई दन्दात्मक सम्बन्ध हक्छै । विकास क्रमनाई एक अर्कोनाई बदलीछै । सामान्यत : मानवजिवनकर हर क्षेत्रनाई हर घडिनाई विविध कामलत एके समयनाई गरै पर्नार जिन्खाय हक्छै तर होल्काई एकै पटक समान महत्वकर साथ सम्पन्न गरई र गराई बोइसके । अनि हाई बुड्ढो मुख्य र महत्वपूण विषय कामलाई पहिला गर्नार , वर्ता शक्ति बुं लाइके गर्नार गर्छ भने उह भने केही स्याउनो साहेक र थोरे महत्वपूर्ण कामनाई केही कम शक्ति , बुं लाइके गर्नार गराइनार गर्छै । अथवा मुख्य काम पुरा हक्ल पछि टोस्रो शाहेक कामनाई पूर्ण..... जोड गर्छे । हेइ निति विधि वा शैलिनाई जोड दिनार र ध्यान दिनार निति विधान वा शैलि हो । इहेइ तरिका हाई कम्युनिष्ट आन्दोलननाईं वदि प्रयोग गरै पर्छइ । होइकारणिन अध्यक्ष प्रचण्डनिन कुन कुरोनाई जोड दिनार र कुन कुरोनाई ध्यान दिनार बाजीकै स्पष्ट गर्लाछ ।

प्रचण्ड पथकर विकासनाई हेई कुरोनिन् पनि महत्व धर्लाछ अथवा इनिस्वै बाजु बाजिकै जोड दिनार र ध्यान दिनार कुरोनाइ विचार पुराइनार कुरो प्रचण्ड पथकर एक विशिष्ट विचार हो । जिनिस्वै प्रधान र गौण छुट्याइनार कुरो समय, परिस्थिति, आन्दोलोन कर विचार वस्तुगत र आत्मगत अवस्थानाइ आइल फेरबदल र अन्तर विरोधकर हेरोफेरो अनि धेरे विषय संगिन सम्बन्धित हक्छै । ठिक उनिस्वैने जोड दिनार र ध्यान दिनार कुरो पनि उपरोक्त विषय संगिन हक्छै । हेइलाई सामान्य र विशेष अवस्थानाई अथवा निरपेक्ष र सापेक्ष रूपनाई पनि हेरै र बुझ्ड हाइ पर्नार हक्छै । अस्वन हाइ इछी देऊ, वैधानिक संघर्ष पनि जुन छाड, निश्चित रणनैतिक इलाकालाई प्राथमिकता देउ तर अन्य इलाकालाई पनि जुन छाड्स्वन यु कर कामनाई प्राथमिकता दिस्वन तर खुल्ला कार्यक्रमलाई पनि जुन छाड्स्वन ग्रामिण वर्ग संघर्षलाई प्राथमिकता दिस्वन देश व्यापी संघर्षलाई पनि जुन छाड्स्वन छापामार काम कारबाहीलाई प्राथमिकता दिस्वन समर्थन लिनार कुरोलाई पनि जुन छाड बाञ्नार नितिलाई कुशल्तापूर्वक लागू गरिकै मानेत्र सशास्त्र संघर्षलाई शुरु गरै, टिकाइनार र विकास गरै सक्छे, न सेवालकाई एक पटि न ता सेवालकाई कामनाई बराबरी जोड दिकै ने आजकर स्थितिनाई जनयु उठाइनार र विकार गर्नार सम्भव आछ । नेकपा – माओवादी) ऐतिहासिक दष्तावेज नाई अलेली जोड देइपर्नार र ध्यान देइपर्नार कुरोलत निम्न अनुसार आछत ।

केन्दीकर र निकेन्दीकरण आक्रमण र रक्षा तथा संश्लेसण र विश्लेशणमध्ये अघिल्लोनाई जाड र पछिल्लोनाई स्थान देई पर्छइ । हेई तीन जोडी वर्गल्काई अगाडि प्रवर्गलत प्रधान हो भन्ने पछिल्लो चाँहीं गौण तथा केन्दीकरणनाई जोड दितिन आवश्यक भन्दा बढी जोड हकड जाइलो । विकेन्दीकरणनाई आवश्यकता जत्ता पनि ध्यान पुगै बइसक्लो भने होइनिन् अघि नायकवाद र लालाफिताशायी दिसौ लाकाइनार स्वतरा हक्छई । इन्खाय केन्दीकरणनाई आवश्यकता भन्दा बढी जोड देइ पर्नार केन्दीकरणनाई ध्यान मात्र पुगै जाइलो अथवा ध्यान हकै जाइलो अथवा ध्यान देइपर्नारनाई जोड जाइलो भने होइनिन अशजकर्ता र विसर्जन दिसौ लाकाइनार स्वतरा हक्छई । ओतेलाई अध्यक्ष प्रचण्डनीन बाज्लाछ : केंदिकरणनाई जोह देहो र विकेन्दिकरणनाई ध्यान देऊ । उनिस्वैने आक्रमणनाई जोड दितिन आवश्यता जत्ता पनि जोड वा रक्षानाई दिलाम मात्र पुग्नारनाई जोड दिलाछ वा आवश्यकता भन्दा ध्यान जाइलो भने होइनीन रक्षा पनि गरइ बोइसकक फलत : उहोइनिन् निकृष्य रक्षा हक्नीन पलायन आत्मसमरर्पण र विसर्जन दिसौ डोराइछै । अन्त्यनाई हेइ पनि हाम्रो नारा हो । आक्रमणनाइ जोड देउ, रक्षानाई । हेछीनाइ रुयाल गरै पर्नार कुरो केंति भने आक्रमणनाई आवश्यकता भन्दा बढी जोड हकड जाइलो वा रक्षानाई आवश्यकता जति पनि ध्यान पुगै बइसक्लो भने उहोइनिन् काम विसर्जन उगवाल वा अतिक्रमण दिसौ लाकाइछई संश्लेषण र विश्लेशणनाई विना विश्लेषण हकड बोइसकी भने संश्लेषण बोइगर्नार विश्लेषणकर पनि कुनै अर्थ र महत्व महत्व बोइहकि । तथा विश्लेषणलाई प्रधानता दिनार वा जोड दिनार वा संश्लेषणनाई प्रधानता दिनार वा जोड दिनार वा संश्लेषणनाई जोड नदीकड ध्यान मात्र दिनार नितिन अनुभववाद र सुधारवादलाई पक्षपोषण गर्लाछत र क्रान्तिनाई विरोध वा निषेध गर्छत । यिनिस्वै विश्लेषणलाई पनि ध्यान देइ बोइसक्ले अर्थात सहायक सम्म पनि मानिकै चलै बोइसक्ले वा संश्लेषणलाई अत्याधिक जोड अर्थात आवश्यकता भन्दा पनि बढी जोड अथवा बाजु निरपेक्ष जोड दिलाछत भने यीहेइनिन् जडसुत्रवाद र उग्रवादलाई बढावा दिछई । ओतेलाई उहोंक्र समुचित र सन्तुलीत प्रयोगनाई निके चलाख र सिपालु हकड पर्छइ । ■

जोड देइकर अर्थ हो फोकस देइ हाइलाइट गरै अथवा कार्यसुचिकर पहिलो र मुख्य विषय बानाइ हो । इन्खाय गरिकै ध्यान देइ पर्नार बल्ल कुन्नु निति, योजना कार्यक्रम आदीलाई निरन्तर अवलम्बन गरै, उहलाई चटक्क बोइछाडै ।

स्वायत्त राज्यकर माग धरतिन अवधारणा पत्र तयार

अव वनिनार नयाँ संविधानकर प्रस्तावनादेखि ने आदिवासी जनजाति माभ्री समुदायकर हक, अधिकार सुनिश्चित गरै पर्नार माग धर्तिन नेपाल माभ्री उत्थान संघ, माभ्री राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चा, नेपाल माभ्री महिला उत्थान संघ र नेपाल माभ्री विद्यार्थी संघकर संयुक्त आयोजनानाई हेई जेठ २२, २३ र २४ गते काठमाण्डौंनाई अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न हक्लाछ्री । हेई तीन दिने कार्यक्रमनिन् माभ्रीकिन माभ्री जातिको छुट्टे स्वायक्त माग धर्तिन अवधारणा पत्र तयार गर्ल्लाछन् ।

अवधारणापत्रका निम्न बमोजिम आदिवासी जनजाति माभ्रीको हक, अधिकार सुनिश्चित हकै पर्नार संयुक्त कार्यक्रमनिन निर्णय गर्ल्लाछ ।

– नेपालकर रामेछाप, सिन्धुली, सिन्धुपाल्चोक, काभ्रेपलाञ्चोक, मकवानपुरकर केही गा.वि.स.लाई माभ्री स्वायत राज्य घोषणा गरै पर्नार । आने माभ्रीवस्तिलाई इलाका स्वायत्त गरै पर्नार ।

– नेपालकर सेवे मातृभाषालत राष्ट्रभाषा हकैपर्नार ।

– आदिवासील्को हकनाई नागरिकता प्राप्तिकर लागिन होल्को परम्परागत तथा प्रतिनिधिमूलक संघ-संस्थावाटिन सिफारिश गरैपर्नार ।

– आदिवासील्किन आत्मनिर्णयकर अधिकारकर अभ्यास तथा उपभोग गरै पाईपर्नार ।

– आदिवासी जनजाति माभ्रील्किन परम्परागत रुपनाई भोगी, चर्ची, ओगटी आइलाई र सांस्कृतिक सम्बन्ध हक्ल भूमि, भू-क्षेत्र, प्राकृतिक स्रोतसाधनलाएर सामुहिक सार्वभौम हक हकैपर्नार ।

– आदिवासी जनजाति माभ्रील्किन आफ्ने सांस्कृतिक सम्पदा, परम्परागत ज्ञान, सीप, आविष्कार, कला, साहित्य र होइसंगीन जोडिकै आइनार भौतिक तथा अभौतिक विषयकर कायम धर्नार, व्यवस्थापन, नियन्त्रण, संरक्षण, अभ्यास तथा विकास गर्नार हक पाईपर्छे ।

– आदिवासी जनजाति माभ्रील्कोसंगिन सरोकार धरनाई तथा होल्काई प्रभावित पार्नार संविधान, कानून र नीति नियमको तर्जुमा, कार्यान्वयन, संसोधन, परिमार्जन, स्वारेजी, सगिन विकास निर्माणकर काम गर्तिन आदिवासील्काई सहभागिता तथा अग्रीम सुसूचित र स्वतन्त्र सहमतिकर हक हकै पर्नार ।

– आदिवासी जनजाति माभ्रील्को वैयक्तिक तथा समूहगत अधिकारनाई निर्वाफरुपनाई उपभोग गर्नार हक पाईपर्नार । उत्पत्ति तथा पहिचाननाई आधारित अधिकारकर अभ्यास र उपभोगनाई आदिवासी जनजाति माभ्रीकिन कुनै प्रकारकर भेदभाव गरै वैपाइनार ।

कर्णबहादुर माभ्री

– आदिवासी जनजाति माभ्रील्काई विशेष अधिकारकर संरक्षण, सम्वर्धन तथा सुनिश्चितताकर लागिन राज्यन विशेष उपाय अवलम्बन गरैपर्नार ।

–माभ्रीकिन मातृ-भाषानाई निःशुल्करुपनाई सेवे तहकर शिक्षा पाईकर लागिन राज्यन सेवे प्रकारकर श्रोत र साधनकर व्यवस्था गरै पर्नार ।

– राज्यबाटिन आदिवासी जनजाति माभ्रील्काई राष्ट्रकर रुपमा पृथक पहिचान सहित स्वतन्त्र, शान्ति तथा सुरक्षित रुपनाई बाँचे पाईनार सामुहिक र व्यक्तिगत अधिकार उपभोग गरै पाईनार हक संरक्षित हकै पर्नार ।

– आदिवासी जनजाति माभ्रील्को परम्परागत न्याय प्रशासन र न्यायिक संस्थाल्को विकास तथा क्षमता अभिवृद्धिकर लागिन राज्यन साधनस्रोत उपलब्ध गराईपर्नार ।

– आदिवासी जनजाति माभ्रीकाई वर्ग, क्षेत्र, जातजाति, धर्म, भाषा, वर्ण, लिङ्ग, उत्पत्ति, पहिचान, आस्थाकर नामका वा कुने पनि किसिमकर शोषण गरै वैपाइनार ।

– आदिवासी जनजाति माभ्री बेटी हक्ल कारणनिन कुनै पनि किसिमकर जातीय भेदभाव गरै वैपाईनार ।

ज्ञ आदिवासी जनजाति माझील्को मौलिक न्यायिक संस्था, प्रथा तथा प्रथाजनित कानूनलाई नेपालकर न्याय प्रणालीनाई मान्यता देईपर्नार ।

हेई विविध माग तीन दिने कार्यक्रमनीन गर्ल हो । हेई एउटा आदिवासी जनजातिको माभ्री जातिको लागिन अवसरकर उपाय त हो तर हेकर कार्यान्वयन गराईलाई चुनौति पनि आछ । एउटो चुनौति : अस्वनकर समयनाई शक्ति आछ भने सुनिश्चित अन्त्यथा कावालाई बेल पाकुल हर.स न विस्मत जिन्खाय । अर्को शक्ति बानाईलाई हक अधिकारकर लागिन संघर्षरत संघ संस्थाको स्पष्ट भिजन । कार्यान्वयनकर लागिन हाम्रो गाउँ गाउँ वस्ति वस्ति पुऱ्याईलाई श्रोत र साधन र हेई अवधारणा तथा माग पत्र जनमानसनाई प्रस्तुत गर्नार शैली इत्यादी चुनौतिकर विषय वनै पुग्लाछ अस्वन् कर जुझारु माभ्री पुस्तानाई । हेकर सही निर्देश गरै पर्नार स्वाँचो एकदमै महत्वपूर्ण आछो । हेकर लागिन व्यक्ति तातिकै मात्र उठुनार वाला वैनी हेकर लागिन सम्पूर्ण माभ्री जातिको संघसंस्था र सम्बन्धित निकाय ताति अस्वनकर जरुरी आछ ।

चिसापानी ९, रामेछाप

माभ्री जागरण केन्द्र चिसापानी ९, रामेछापकर आयोजनाका हेई आषाढ २९ गते सोमबार् "आदिवासी माभ्री वेटीको हक, अधिकार" बिषयक जागरण कार्यक्रम जिल्ला विकास समितिकर सभा हलका हक्नार केन्द्रकर अध्यक्ष कर्णबहादुर माभ्रीन् वाताईलाछ । कार्यकर्मका रामेछापकराई अधिकांश गाउँकराई वेटीको उपस्थिति हक्नार वाताईतिन कार्यकर्मनीन माभ्री वेटीको हक, अधिकारकर वारेनाई तथा स्थानीय सोर्त र साधनकर सही सदुपयोग गरीकै आफ्ने गाउँ मिलिजुली बानाईकर लागि सचेत एवं सजग पारनार पनि वाताईलाछ ।

नयाँ नेपालनाई जनजाति र दुश्मनलत

दुश्मनकर अवशेष पनि रोग वा आगिकर अवशेष जिनिस्वै सक्रिय बनै सक्छे । होइ हुनाले उहलाई पुर्णरूपिन नष्ट गरै पर्छे । हाँइ दुश्मनकाई कहिले पनि कम्जोर आछ बाजिकै बेवास्था गरै बोइहकक् । पारालकर कुन्योनाई छाड्ल एउटो स्याइस्वी आगिकर भिल्कानीन् जिनिस्वै केही समय पछि खतरा बनइ सक्छे । कौतुल्य आज हाम्रो देश गम्भिर संक्रमनकालिन परिस्थितिनाई गुज्री धर्लाछी । साथै हत्या अपहरण बलत्कार चोरी आदि घटनालत दैनिक जिन्खाय घटिधर्लाछ । इस्वा अवश्थानाई बन्द हर्ताल, भ्रष्टचार, महङ्गी चरम रूपिन अगाडी बढीधर्लाछ भने हाई नेपाली जनताकीन् केंती महसुस गरीधर्लाछे ते र निर्णिचत रूपनाई हाई हाई हाम्रो देशनाइ नहकिकै कुनै देशनाई बसिधर्लाछे । जुन देशनाई लोकतन्त्र बोया मनपरी तन्त्र हक्छै भनेता अनुभुती हकई जाइधर्लाछ । किनारै भने यदि कानुन इस्य देशनाई आछ भने प्रशासन र अदालत आछ भने किन घटिधर्लाछ । जछ्छी बालबालीकालत बल्ल देखै ने बोइहक्नार । उह बच्चा चाहे घरबाटेन हक्दी चाहे स्कूलबाटेन हक्दी चाँहि बाटबाटेन हक्दी हरेक ठाउँनाई हेरीकै अपहरण हक्नार हकिधर्लाछ । आने धेरे विषयनाइ हत्या हकि धर्लाछ । हाम्रो देश नेपालनाई प्रशासन अदालत बोइहक्ल अनुभुती हाई गरीधर्लाछे । भित्री मनाई आ ने व्यक्तिगत स्वार्थनिन् हन्न भरिकराई र आफिलाई नेता बाजड रूचाइनाराई कालाजाती मान्छेकिन बाज्नार गर्छैन । हाई जनताकाई कुनै पनि हालतनाई अधिकार सम्पन्न गर्नार आछे । न हितारकर पुर्ण रूपिन अन्त्य गर्नार आछे । विधिकर शासन चालाइनार आछे । सुन्तीन पनि हाइलाई आजकालु उह शब्द कुन्नु मान्छेकिन बाज्ल बोया । यदि मान्छेनिन् बाज्ल हक्लानता बाज्ल कुरो पुरा हकिहाल्नाल्ली । बोया आज नेपाली जनता नयाँ नेपालनाई हकिकै डर र त्रासनाइ बाँचै बाध्य हक्लाछत । कति बेला केंति केंति हक्नार हो थाहा बोइने । भरखरे मात्रै खेती श्रेष्ठकर अपहरण पछि हत्या हक्लाछी । कापाल गोड हात छेटटे ठाउँनाई फेला पर्ल रल्ली । इस्य किन्खा अच्छम्मकर हाम्रो देशनाई हाइ पनि आफिलाई शिक्षक बाज्नार मान्छेनिन् आ ने विद्यार्थीकर हत्या गर्ल राजधानिनाई मात्र बोया । हाम्रो देशकर कुना कुनानाई इन्खा घटना घटिधर्लाछ । हाइ अब विश्वास गर्नार आधार नता राज्य सत्ता आछ नता कुनै व्यक्ति ने । तर जे हक्तीन्ता पनि मुख्य कुरो चाही राज्य सत्ता ने हो । इछीकराई राजनैतिक नेतालत हो । जनताकाई अधिकारकर अनुभूति दिलाइनार हाम्रो नेपालकर सन्दर्भनाई त अझ विभिन्न जाति, भाषा धर्म हक्ल देश र इछिकराई जातजातिकर समुदायनाई सम्मान अधिकार देइ पर्नार राज्यकर कर्तव्य हो । तर आज केंति हाम्रो नेपालनाई बसीवास गर्नाराई विभिन्न जनजातिकीन विभिन्न जात जातीकर समुदायनिन् राज्यसत्ताकर हरेक अंगनाई सामेल हक्लाछत ते ? तर हाई के दाविकर साथ बाजड सक्छे बाजिकै कुनैँ पनि राज्यसत्ताकर अंगनाई इछीकराइ आदीवासी जनजातिकीन समान अधिकार पाइल बोइने । चाहे उह पुरानो नेपालनाइ हक्दी । हाई जम्माई जनजातीकाई इस्य राज्य सत्ताकर हरेक अंगनाई सामेल गर्लाछे । अच्छम्म लागीकै आइछै २१ औ शताब्दीनाई पनि झुठकर खेती गर्नार र आ ने महल बानाइनार आज कालु फेरी पनि जनजातिको भाषालाई खस भाषा अनुरूप मानइ सक्नार प्रचलन पनि आइधर्लाछ । अस्वनकर शासन अस्वनकराइ नेतालत कहिले कछी हाइ आदिवासी जनजातिकाई इन्खाय अनुभुती गर्लाछत ।

हाम्रो दुश्मन ता कोही पनि बोया किनारै इन्खा लाग्ल हक्दी । जत्ता फर्किंतिन पनि असमान्ताने असमान्ता आछ । जातिय, क्षेत्रिय, लइडगिक आधा ठाउँनाई असमान्तानिन् भरिल हाम्रो नेपाल सम्भीकई पनि दु : ख लागीकइ आइछई । दु : ख पनि कुन आधारनाइ बाज्नार आदिवासी जनजातीको ता अधिकार बोया ? जाति भाषा सांस्कृतिलाईने आगुमण गर्नार काम हक्लो । काठमाडौंनाई नेवारको कान नाक काट्नार पात्पानाई मगरको जिब्रो काट्नार किन्खा अच्छम्म । जुन चोर उहोके बढ्खो स्वर बाज्लती हक्ला । इस्य जम्मै मुइ केती दाविकर साथ बाजड सक्छु भने हाइ आदिवासी जनजातिकर माझनाई देश भर समान व्यवहार गर्नारको माझनाई हक्ल बोईरैल । बरु होइ मान्छेलत बाटेन हक्ल रैल जो भारत बाटेन हिन्दू मुसलमानकर माझनाइ लडाई बाटेर हार खाइके आइलाई अंडडकार स्वास वामणवादीकिन गर्लाइ रैला ।

इछीकराइ सोझाइ आदिवासी जनजातिसगिन विभिन्न तरीकानिन् फसाइनार एक आपसनाइ जुदाइनार जनजातिकर माझनाई खैलाबैला मच्चाइनार र आफी शासन गरै इस्य किन्खा अच्चम्मकर कुरो धमिलो पानिनाई माछा मार्नार षड्यन्त्र आज सम्म पनि होइलाइने धर्लाछे ।

आदिवासी जनजातिकाई कुन स्थितिनाई पुराइलाछ भन्ने यति बेला केंहि जातिकराकोता जाती ने लोभ हक्नार अवस्थानाई पुराइलाछ । इस्य राज्य सत्तानिन कतिपय आ ने भाषा र कति पयको धर्म सास्कृति गुमाइसक्लाछत । बाँकि बाच्लाई अर्थात नुकिकइ बस्लाई केही कतई कुना कुनानाई आछत् । उहलाई जोगाइनार दिसौने इहय राज्य सत्ताकर केही आशा बाँइने । अब हाई आफि आफिने लागड पर्नार आछ ।

नेकपा माओवादीनिन् २०५२ साल बाटेन सशष्त्र जनयु घोषणा गरिसक्ल पछि तत्कालिन सरकार र माओवादी माझकर १२ बुंदे समझदारी हक्ल्ते । उहक्र प्रतिबिम्ब अनुरूप दोस्रो जनआन्दोलन उहोक्र ढाडनाइ टेकिकै संविधान सभाकर चुनाव र अस्वनकर नयाँ संविधान लेखन कार्यनाई बेस्त नेपालनाई किनारइ हत्या हपहरण हक्छई ? संविधान लेखन भन्दा सत्ताकर लागि किनारै लुछालुछ हक्छई ? इहय जम्मै दृश्य किनारै देखाइ धर्लाछत ? नेता भनाउदाकिन पृष्ट रुपनाई इहय काइड माच्छे काई फेरी पनि भाग भन्दानाई बेस्त आछत् । फेरी पनि जनताकाई धोका दितिन आछत । यदि ए नेतालत तोराकीन जनताको पक्षनाई राजनैतिक गरलाई रैलो भने जम्मै कुरो मिल्नार रैल । देशनाई सधै जनताको रगत बोइचुइहनाल ।

रमेश माभ्री

अन्त्यनाई आ ने व्यक्तिगत स्वार्थनिन् हन्न भरिलाई काइड मान्छे गरिब जनताको नेता बनइ बोइसकक । राष्ट्घाति सामन्ति शोषण विदेशि प्रभुकोसिन घुडा टेक्नारै मान्छे कुनै पनि हाइ नेपाली जनताको दुश्मन हक्छई । उह जुनसुकै रूपकर हक्दी या राजनितिक दलकराइ किनारैं जुनहक्दीक्लन रूप जत्ता फेर्तिन्ता पनि स्वाद कुरो गर्तिन्ता पनि जनताकाइ लोभ्याइनार कायुक्रम गर्तिनता पनि काइड काइडने हक्छइ । गोर गोर ने हक्छई । होइ हुनाले उन्खा मान्छेकाई पुन रूपिन नष्ट गरै आवश्यक आछ किनारै भने फेरी उह उठइ जुन सक्दी ।

बाल गीत

– पेशल "कौडिन्या"

भाइ तोर नाउँ केति हो ? वर्ष कर्त्ै हक्लई ?
सडकनाइ आज किनारैं एक्ले एक्ले कान्लई ?
आमेर तोरी कछी जाइलाछी, जाइलो कछी बुबार
भोक्ले आछस् कि प्यासे आछस् कि मोर नजिक आबे ।

दिदेर तोर कतिवटी ? बहिनेर आछी कछि ?
फोहोर खासी जुनजा है जा बरु स्कूल उछी ।
हजार यु भन्दा बल एउटे बुं उप्रान हक्छी
शहरनाई मकुन्डोकर बेपार बाढ्ल आछी ।

दुःखी आँसु भन्दा इछि, झोक्का हाँसो बड्खो हक्छी
आफिलाई पछि पार्नार माहाल विचार बया ।
अशल मनकर बेबाहारिन् मान्छेकाई मात्र छुईछी
अशल मनकर विचारिन् मान्छेकाई मात्र छुईछी ।

नक्कलीको भाउ इछि खुबे चढ्ल आछ
जीवन हेय अमूल्य आछ विद्या ज्ञान पढ ।
श्रमिक रैलोसै तोर बुबार, कृषक रैलिसै आमेर
परिश्रम ने गरी बाँच्छत् तोराइ काकार-मामार ।

पढै भन्दा बड्खो काम संसारनाइ वैने
किताबकापी चेपी तुई अगाडि ने बढ
इछि मान्छे उछि मान्छे जहाँसुके मान्छेलत्
श्रम वैने, सीप वैने भने केंति खाइनार मान्छेलत ।

नयाँ नेपालको भोलिको अङ्क
घिमाल र थारू भाषामा प्रकाशित हुनेछ ।